

Utlåtande 2006:43 RVI (Dnr 016-3311/2004, 011-3760/2004)

Krav på identitetshandling vid röstning

Motion av Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) (2004:37)

"Valobservatörer" vid valet 2006

Motion av Kerstin Gustavsson (m) (2004:49)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion (2004:37) av Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) och motion (2004:49) av Kerstin Gustavsson (m) anses besvarade med vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Bakgrund

I motion 2004:37 ger Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) exempel på att valfusk förekommit i Stockholms stad vid såväl EU-val som kommunala val, *bilaga 1*. De anser därför att reglerna måste skärpas så att det av vallagen framgår att både röstkort och identitetshandling ska visas upp vid röstning i vallokal. Könberg och Gustavsson yrkar att Stockholms stad tillskriver riksdag och regering med denna begäran.

I motion 2004:49 yrkar Kerstin Gustavsson (m) att kommunfullmäktige ska besluta om att oberoende valobservatörer följer de allmänna valen i Stockholms stad, *bilaga 2*.

Remisser

Motion 2004:37 har remitterats till stadsledningskontoret och valnämnden.

Stadsledningskontoret ser mycket allvarligt på förekomsten om valfusk och rekommenderar att kommunstyrelsen avvaktar riksdagens beslut om ny vallag.

Valnämnden anser att med tanke på regeringens tillsättning av en parlamentarisk kommitté med uppdrag att ta fram en ny vallag finns nu ingen anledning för staden att åter ta upp legitimationsfrågan. Staden kan i stället återkomma i denna fråga i samband med remissbehandlingen av kommitténs förslag.

Motion 2004:49 har remitterats till valnämnden.

Valnämnden avstyrker förslaget om valobservatörer vid valet 2006.

Mina synpunkter

Det får aldrig råda misstanke om att det förekommer valfusk. Alla val måste vara fullt demokratiska, transparenta, korrekt och etiskt genomförda av såväl förrättare som valarbetare. Vår demokrati bygger på valens legitimitet och alla medborgares förtroende för sin egen möjlighet att påverka. Det är därför ytterst viktigt att lagar och regler är tydliga och att system och rutiner för valen är möjliga att granska.

I höst antog riksdagen en ny vallag som träder i kraft 1 januari 2006. Den nya lagen innebär bl.a. att det lokala ansvaret för genomförande av val samlas hos kommunerna. Motsvarande ekonomiska resurser överförs till kommunerna från staten. Samtidigt stärks säkerheten vid röstning och därigenom motverkas valfusk och stärks förtroendet för valsystemet. Kraven skärps på kommunerna att ordna vallokaler och röstningslokaler som är tillgängliga för funktionshindrade väljare.

Enligt den nya lagen ska väljare som inte är kända för röstmottagarna legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet för att få rösta. Röstmottagarna skall dokumentera hur väljarnas identitet har kontrollerats. Möjligheterna att kontrollera buds behörighet ska också förbättras. Ett bud ska, förutom uppgifter om namn, personnummer och adress, även ange i vilken egenskap han eller hon uppträder som bud. Ett buds identitet ska kontrolleras på samma sätt som väljarnas. Budet skall vid behov även kontrollera väljarens identitet.

Den svenska vallagstiftningen innehåller däremot inte några regler om valobservatörer eftersom såväl valförrättning som rösträkning är offentliga och därmed kan följas av den som är intresserad. Detsamma gäller valkampanjerna som inte heller är reglerade i lag, men de kan, utan särskild inbjudan, följas och utvärderas av den som vill. Det finns följaktligen inte något som hindrar enskilda eller organisationer att observera valen i Stockholm.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motion Krav på identitetshandling vid röstning av Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) och motion "Valobservatörer" vid valet 2006 av Kerstin Gustavsson (m), samt
2. därutöver anföra följande.

Båda motionerna har sin upprinnelse i socialdemokraternas valfusk i valrörelsen 2002. Det handlar dels om de två socialdemokratiska kampanjmedarbetare som fällts två gånger i domstol för valfusk, dels om socialdemokrater som agerade ombud för en mycket stor krets personer. I europaparlamentsvalet 2004 visade några journalister dessutom att en person med andra personers röstkort enkelt kunde rösta vid ett flertal tillfällen i samma val eftersom valförrättarna inte krävde identitetshandlingar. Den svenska självbilden är att vårt demokratiska system står högt över många andra länders. Erfarenheterna från valet 2002 och 2004 visar att revorna i fasaden är allvarliga.

Det är bra att den nya vallagen innebär en skärpt kontroll av identiteten vid röstning. Hur detta kommer att fungera i praktiken återstår dock fortfarande att se. Ett sätt att säkerställa både denna aspekt på röstningsproceduren och andra är att bjuda in valobservatörer från andra kommuner eller andra länder.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2004:37) av Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) och motion (2004:49) av Kerstin Gustavsson (m) anses besvarade med vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 25 januari 2006

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Teres Lindberg

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Sten Nordin, Mikael Söderlund* och *Kristina Alven-dal* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samu-elsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsbe-redningen.

ÄRENDET

I motion 2004:37 ger Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) exempel på att valfusk förekommit i Stockholms stad vid såväl EU-val som kommunala val. De anser därför att reglerna måste skärpas så att det av vallagen framgår att både röstkort och identitetshandling ska visas upp vid röstning i vallokal. Könberg och Gustavsson yrkar att Stockholms stad tillskriver riksdag och regering med denna begäran.

I motion 2004:49 yrkar Kerstin Gustavsson (m) att kommunfullmäktige ska besluta om att oberoende valobservatörer följer de allmänna valen i Stockholms stad.

REMISSER

Motion 2004:37 har remitterats till stadsledningskontoret och valnämnden.

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande daterat 5 oktober 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Valnämnden i Stockholm har vid flera tillfällen krävt skärpning av reglerna för identitetskontroll i vallokaler. Detta skedde senast i en skrivelse till Valmyndigheten efter valet 2002. I skrivelsen anfördes bl a följande: "Valnämndens bedömning är att föreskrifter från centrala valmyndigheten krävs för att återge röstningen i vallokalen den stadga som rättssäkerheten kräver."

I Valmyndighetens rapport 2003:1 om erfarenheter från valen 2002 som överlämnats till regeringen framhölls att "frågan om ett generellt legitimationskrav vid all röstning fått en ny och starkare aktualitet och bör ges en omedelbar lösning."

Regeringen tillsatte i april 2003 en kommitté för att se över vallagen. I direktiven (dir 2003:37) fick utredningen i uppdrag att se över reglerna för identitetskontroll. "Kommittén skall överväga om inte samma regler för identitetskontroll bör gälla oavsett var en väljare röstar. Utgångspunkten bör i så fall vara att väljaren skall legitimera sig för att få rösta." Kommittén väntas lämna ett betänkande i november 2004.

Mot denna bakgrund finns nu ingen anledning för staden att återta legitimationsfrågan. Staden kan i stället återkomma i denna fråga i samband med remissbehandlingen av kommitténs förslag.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 september 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret, ser i likhet med motionärerna, mycket allvarligt på förekomsten om valfusk. Blotta misstanken om att det är möjligt att fuska riskerar att undergräva en av demokratins viktigaste grundpelare.

I stadens remissvar på förslag till ny vallag (SOU 2004:111) läggs förslag som medför att säkerheten påtagligt förbättras vid röstning.

Kommunstyrelsen kan därför sägas redan ha villfarit motionärernas önskemål i samband med fastställande av stadens remissvar på vallagen, sammanträdet den 20 april 2005, § 30 (dnr 001-4793/2004).

Med anledning av motionärernas krav på identitetshandling vid röstning rekommenderar stadsledningskontoret därför att kommunstyrelsen avvaktar riksdagens beslut om ny vallag SOU. I övrigt hänvisas till kontorets svar på sagda SOU.

Motion 2004:49 har för synpunkter remitterats till valnämnden.

Valnämndens kanslis yttrande daterat den 27 oktober 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Den svenska vallagstiftningen innehåller till skillnad mot många andra länders lagstiftning inte några regler om valobservatörer. Detta har sin bakgrund i att valförrättningen och rösträkningen är offentliga förrättningar i Sverige och kan följas av envar. I de flesta andra länder är förrättningarna inte öppna på detta sätt.

Valkampanjen, som inte är reglerad i lag, kan också följas och utvärderas av vem som helst. Det finns alltså inget som hindrar enskilda eller organisationer att observera valen i Sverige. Detta kan ske utan någon inbjudan eller anmälan. Mot denna bakgrund finns ingen anledning för kommunfullmäktige i Stockholm att besluta om valobservatörer vid valen 2006.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2004:37

2004:37

Motion av Rolf Könberg och Kerstin Gustavsson (båda m) om krav på identitetshandling vid röstning

I samband med europaparlamentsvalet den 13 juni framgick det än en gång att det är lätt att valfuska i vårt land. Två frilansjournalister följde för Sydsvenska Dagbladets räkning en malmöbo som lyckades rösta i tio olika personers namn med hjälp av lånade röstkort (se bl a DN 2004-06-17). Inte i någon av de tio vallokaler frågade valförrättaren efter legitimation. De två journalisterna konstaterade att det är fullt möjligt att fuska vid allmänna val i Sverige, vilket de kunde se med egna ögon.

På hemsidan Juridik idag (Nyheter från domstolar, EU, riksdag, regering och myndigheter) kan man läsa följande: ”Vill man vara säker på att någon inte stjälar ens röst i det kommande EU-valet, bör man poströsta i god tid. Den slutsatsen kan man dra av reglerna för röstning i vallokal.” (<http://www.nj.se>). Enligt regelverket behöver inte ens röstkort uppvisas i vallokal.

Att det svenska röstningsförfarandet är konstruerat så att det är enkelt att valfuska har vi också fått erfara i Stockholm. En socialdemokratisk valarbetare satte ombudsrostning för 40-50 personer i system, vilket denne dock inte åtalades för även om agerandet befinner sig i ett gränsland och definitivt inte är enligt vallagens andemening. Två andra socialdemokratiska valarbetare dömdes i tingsrätten för valfusk, efter att ha arrangerat ett olagligt röstningsförfarande där endast socialdemokratiska valseldar fanns att tillgå för de äldre.

Om inte medborgarnas förtroende för själva röstningsförfarandet och därmed ytterst för valdemokratin säkerställs, står vi folkvalda inför stora problem. Röstviljan vid ordinarie val kan försämras dramatiskt och hamna i nivå med det nyligen genomföra EU-valet, där bara 38 procent av den röstberättigade befolkningen tog sig till valurnorna. Grundbulen i att säkerställa förtroendet för valdemokratin är att på alla sätt sträva efter att omöjliggöra valfusk.

Utifrån ett generellt perspektiv är det många åtgärder som borde vidtas för att öka människors förtroende för det demokratiska systemet. En av de viktigaste på kort sikt är att dra lärdom av händelserna i Malmö i samband med det senaste allmänna valet. Dessa blev möjliga därför att det i dagsläget inte tydligt fordras någon identitetshandling vid röstning i vallokal.

Vallagen säger endast att valförrättare får begära att väljaren uppger sitt fullständiga namn och sitt födelsedatum – en bestämmelse som uppenbarligen tillämpas alldeles för sällan. Enligt vår mening är det självklart att reglerna måste skärpas så att det av vallagen framgår att både röstkort och identitetshandling i normalfallet skall uppvisas vid röstning i vallokal.

Det finns alltså ett enkelt sätt att undvika problemet med att en och samma person kan rösta upprepade gånger, som till exempel i det ovan refererade fallet då det gjordes med olika personers röstkort, och det är angeläget att en sådan skärpning av vallagen görs snarast. Det framstår snarast som en ren lapsus i lagstiftningen att det idag inte krävs både identitetshandling och röstkort. Principen ”en person – en röst” måste värnas!

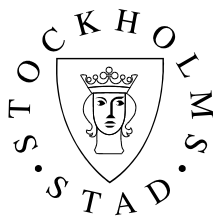
Med hänvisning till detta hemställer vi

att Stockholms stad tillskriver riksdag och regering med begäran om att vallagen ändras så att identitetshandling skall visas vid röstning i vallokal.

Stockholm den 30 augusti 2004

Rolf Könberg

Kerstin Gustavsson

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2004:49

2004:49 Motion av Kerstin Gustavsson (m) om "valobservatörer" vid valet 2006

Vid de senaste riksdags- och kommunalvalen har demokratin satts ur spel genom att många valarbetare ägnat sig åt odemokratiska metoder för att vinna röster.

Ute i det offentliga rummet finns förkryssade valsedlar utlagda på föreningslokaler och andra lokaler.

Vid poströstningstillfället finns det alltid "någon" som är "behjälplig" med förkryssade valsedlar.

Röstkort, fullmakter och legitimationer samlas in och röstning äger "på detta sätt" rum i postlokalen.

På valdagen missbrukas demokratin, på så sätt, att valarbetare går runt till dem, som inte tänker rösta och samlar in deras röstkort. Röstkorten fördelas sedan på olika personer, som under dagen går runt och röstar i respektive vallokaler.

Detta förfarande på valdagen görs möjligt, på grund av att det ej fordras legitimation vid röstning i vallokal.

Många händelser under valrörelsen, går inte att fälla i domstol med nuvarande lagstiftning, men hela tiden balanserar många valarbetare på gränsen för det tillåtna. Två socialdemokratiska valarbetare fälldes visserligen för valfusk men många situationer som de ovan nämnda är svåra att bevisa. Därför bör oberoende valobservatörer följa valproceduren i 2006 års valrörelse.

Vänsterpartiet och miljöpartier har när det gäller biltullsfolkomröstningen krävt valobservatörer. Vis av erfarenheten litar de tydligen inte på socialdemokraterna.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag kommunfullmäktige besluta:
att oberoende valobservatörer följer de allmänna valen i Stockholms
stad, 2006.

Stockholm den 4 oktober 2004

Kerstin Gustavsson